

4de vergadering

Dinsdag 16 november 1999

Aanvang 13.30 uur

Voorzitter: Korthals Altes

Tegenwoordig zijn 71 leden, te weten:

Baarda, De Beer, Bemelmans-Vidéc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Boer, Boorsma, Braks, Van Bruchem, Castricum, Dees, Doesburg, Dölle, Dupuis, Van Eekelen, Van Gennip, Ginjaar, Hessing, Van Heukelum, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, Jaarsma, De Jong, Ketting, Kneppers-Heynert, Kohnstamm, Korthals Altes, Van der Lans, Van Leeuwen, Van der Linden, Lodders-Elfferich, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meindertsmá, Pastoor, Pitstra, Platvoet, Le Poole, Rabbinge, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Van Thijn, Timmerman-Buck, Varekamp, Ter Veld, Veling, De Vries, Van Vugt, Werner, Wiegel, Witteveen, Woldring, De Wolff, Wolfson, Wöltgens en Zwerver,

en de heren Kok, minister-president, minister van Algemene Zaken, Peper, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, Korthals, minister van Justitie, Hermans, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Zalm, minister van Financiën, De Grave, minister van Defensie, Pronk, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mevrouw Netelenbos, minister van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Jorritsma-Lebbink, vice-minister-president, minister van Economische Zaken, de heren Brinkhorst, minister van Landbouw, Natuurbeheer en

Visserij, K.G. de Vries, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Borst-Eilers, vice-minister-president, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw Herfkens, minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de heren Van Boxtel, minister voor het Grote Steden- en Integratiebeleid, Benschop, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Cohen, staatssecretaris van Justitie, mevrouw Adelmund, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heren Van der Ploeg, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Van Hoof, staatssecretaris van Defensie, Remkes, staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mevrouw J.M. de Vries, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, de heren Ybema, staatssecretaris van Economische Zaken, Hoogervorst, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Verstand, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en mevrouw Vliegthart, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat is ingekomen bericht van verhindering van het lid:

Eversdijk, wegens ziekte.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Tevens zijn ingekomen berichten van verhindering van:

de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking,

vanaf 14.00 tot 14.30 uur, in verband met het vragenuur in de Tweede Kamer;

de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Economische Zaken en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de staatssecretarissen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, van Financiën en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, vanaf 14.15 uur, in verband met het bijwonen van de stemmingen in de Tweede Kamer;

de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Hoogervorst, van 15.00 uur tot 16.00 uur, in verband met de behandeling van het wetsvoorstel Veegwet SZW in de Tweede Kamer;

de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mevrouw Verstand-Bogaert, van 16.00 uur tot 17.30 uur, in verband met het uitreiken van de Emancipatieprijs Haaglanden. Ik kan mij niet herinneren, dat dit een geoorloofde vorm van afwezigheid is;

de minister en de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, vanaf 16.00 uur en ook morgen in verband met de behandeling van de begroting VROM in de Tweede Kamer, wat een volstrekt geoorloofde vorm van afwezigheid is;

de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in verband met een werkbezoek aan de Nederlandse Antillen en Aruba, ook morgen.

Voorzitter

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ingekomen is een beschikking van de voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal houdende aanwijzing van: de Nederlandse leden en plaatsvervangende leden van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

Deze beschikking ligt op de griffie ter inzage.

Deze beschikking wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

Aan de orde zijn:

- de algemene politieke beschouwingen inzake het in het jaar 2000 te voeren beleid (26800).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Braks** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Deze zomer had ik behoefte aan wat contant geld en ging naar de bank om me via de pinautomaat op maat te laten bedienen. Ik wachtte op gepaste afstand op mijn beurt en zag dat een vitale, wat oudere man druk doende was het moderne tuig te bedienen. Met enige spanning bespeelde hij het toetsenbord, wachtte even en streek zijn geldbundeltje op. Hij keerde zich om en keek me recht in mijn gezicht, herkende me en zei tevreden: wat leven wij toch in een mooie tijd, mijnheer Braks. Er was geen gelegenheid voor een verder gesprek, maar de man liet mij niet meer los. Was hij gefascineerd door de techniek, die het mogelijk maakt zomaar geld uit de muur te halen of wilde hij tevredenheid tonen vanwege het feit dat er ook daadwerkelijk geld beschikbaar is om

uit de muur te komen, ook voor eenvoudige mensen zoals hij? En welke achtergrond zou de man hebben om zo tevreden te zijn? Ik denk dat hij in zijn leven nog veel onzekerheid en misschien wel armoede gekend heeft.

Als ik echter afga op wat ik elders in de samenleving en in de publiciteit opvang, zijn de gevoelens momenteel niet overal zo tevredenstellend. Bij veel mensen – ook al staan zij zelf aan de goede kant – leeft de vraag hoe het toch komt dat bij een reeds jaren durende, alsmear meevallende economische groei, de kwaliteit van de gezondheidszorg met zijn veel te lange wachtlijsten en wachttijden; de verpleeg- en verzorgingstehuizen met een groot tekort aan capaciteit; de opvang van lichamelijk en verstandelijk gehandicapten; de thuiszorg, gebudgetteerd op 18 minuten per adres; het onderwijs op alle niveaus en de veiligheid op straat zo ontstellend zijn achteruitgegaan, terwijl het aantal mensen met voor zichzelf onoplosbare schulden in een jaar tijd is verdubbeld. Hoe ervaart de minister-president deze ontwikkelingen? Richt Paars zich niet te eenzijdig op afspraken tussen werkgevers en werknemers, gericht op werk, werk en nog eens werk? Dat motto is blijkbaar te simplistisch om daarmee de huidige problemen op te lossen. Hoe kan de PvdA daar zo gretig achteraan lopen? Is de minister-president door zijn achtergrond van nature niet al te sterk gericht op werk en inkomen, het primaire speelveld van de sociale partners? De overheid heeft op dat terrein slechts een afgeleide verantwoordelijkheid, terwijl haar eerste verantwoordelijkheid is om te voorkomen dat de zwakkeren en afhankelijken in de knel komen. Er doen zich ontwikkelingen voor die de samenleving opnieuw in tweeën dreigen te delen: degenen die opgeleid zijn en werk en inkomen genieten en anderen die om welke reden dan ook een opleiding missen, vaak afhankelijk zijn en weinig gelegenheid hebben om zichzelf verder te ontwikkelen of voor zichzelf op te komen.

Er is echter meer. De huidige ontwikkelingen leiden tot een sterk toegenomen consumptiedrift en daarmee tot werkgelegenheid in de marktsector. Zij hebben tot gevolg dat er onvoldoende geld en werkers zijn voor de uitvoering van de eerder

genoemde echte overheidstaken. Recentelijk liet de minister-president blijken zich niet makkelijk te voelen met het gedrag van mensen met kapitaal die zijns inziens te veel speculeren en als ondernemers te weinig gericht investeren. Ontbreekt het de Nederlandse samenleving echter niet veel meer aan een spannende visie, met passie van de overheid om samen het volgende millennium binnen te treden? De zieners dromen, het kapitaal en de technocraten regeren! De maatschappij staat echter niet stil. We treden nu immers een tijdperk binnen waarin de plaats van het individu veel meer op de voorgrond treedt dan in het verleden. In toenemende mate hebben de mensen een eigen inkomen en hebben zij zelfstandig iets te kiezen. Op de markt van producten en diensten wordt dan ook terdege rekening gehouden met hun wensen. Dat vraagt echter juist extra attentie van de overheid om hen die tussen wal en schip terecht dreigen te komen, te beschermen, temeer omdat de vroeger sterk ontwikkelde onderlinge solidariteit steeds meer op de achtergrond verdwijnt. De mensen vervreemden van elkaar. Bij het bepalen van het regeerprogramma van dit kabinet is de ethische inbreng erg gering geweest. De partijen hadden het ook te druk met hun eigen stokpaardjes en hebben dan ook tevergeefs gezocht naar een gezamenlijk motto. "De arrogante bestuursstijl van Paars gaat de PvdA opbreken", schreef niemand minder dan Paul Kalma, de directeur van de Wiardi Beckman Stichting in een nogal vernietigend artikel in de Volkskrant van 2 oktober. Wil de minister-president daarop reageren?

In de plannen voor de komende jaren ontbreekt het ten enenmale aan een aanpak van het gebrek aan sociale cohesie in de samenleving. Iedereen moet in Nederland mee kunnen doen, maar de praktijk leert anders. De inkomensverschillen zijn de laatste jaren drastisch toegenomen. Inmiddels heeft het kabinet een benadering gevonden: investeren in de kwaliteit van onze samenleving. Dat werd tijd, want er is nogal wat achterstallig onderhoud ontstaan. "Investeren in de kwaliteit van de samenleving" is overigens een motto dat de afgelopen jaren al herhaaldelijk door het CDA is opgeworpen. Eindelijk gerechtigheid, zou je zo